

management of economic security of the enterprise: the dissertation author's abstract] – 20 p. [in Ukrainian].

10. Pokropyvny S.F. (1998). Pidpryemstvo: strategiya, organizatsiya, efektyvnist [Enterprise: strategy, organization, efficiency]. – K.: KNEU. – 352 p. [in Ukrainian].

11. Kachan Ye P., Babyak G.P., Zaporozhan L.P. (2011). Regionalna ekonomika : pidruchnyk. [Regional economy: textbook] – K. : Znannya.. – 671 s. [in Ukrainian].

12. Shumejko O. L., Oleksiyenko L.P (2005). Suchasny`j tlumachny`j slovnyk ukrayinskoyi movy [Modern Dictionary of the Ukrainian Language] – Kobza. – 544 p. [in Ukrainian].

13. Grishnova O.A. (2011). Trudovy potencial Ukrainy : ocinka stanu, efektyvnist vykorystannya, strategichni napryamy rozvytku : Monografiya [Labor potential of Ukraine: assessment of the state, efficiency of use, strategic directions of development: monograph] TOV «MAKLAUT». – 360 p. [in Ukrainian].

14. Kibanov A.Ya. (1999). Upravlennya personalom organizatsiyi: [personnel management organization: textbook] uchebnyk. M., 512 p. [in Russian].

15. Shaulska L.V. (2005). Strategiya rozvytku trudovogo potencialu Ukrainy : [monografiya] [Strategy of development of labor potential of Ukraine: monograph] In-t ekonomiky promyslovosti,. – 502 p. [in Ukrainian].

Дані про автора

Боднар Назар Романович,

аспірант, Львівський державний університет внутрішніх справ

e-mail: shtangret.am@ukr.net

Данные об авторе

Боднар Назар Романович,

аспірант, Львовский государственный университет внутренних дел

e-mail: shtangret.am@ukr.net

Data about author

Nazar Bodnar,

Postgraduate, Lviv State University of Internal Affairs

e-mail: shtangret.am@ukr.net

УДК 001.102:330.341.1:334.716:657

DOI: 10.5281/zenodo.2678078

ЛАПАКУЛИЧ М.Ю.

Концептуальні засади формування економічного потенціалу в системі бухгалтерського обліку підприємства

Предметом дослідження є концептуальні засади формування економічного потенціалу в системі бухгалтерського обліку підприємства.

Мета дослідження. Визначити, що різні частини, властивості економічного потенціалу підприємства поєднуються в інформаційній системі обліку в єдине ціле, повністю інтегруються в доданій вартості.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті наведено трактування поняття «економічний потенціал». Доведено, що вихідною базою формування економічного потенціалу підприємства є елементи створеної доданої вартості.

Висновки. Результатами проведеного дослідження стали наступні висновки: обґрунтовано підхід до ідентифікації змісту економічного потенціалу через інформаційні ресурси бухгалтерського обліку як системного явища. Доведено, що вихідною базою формування економічного потенціалу підприємства є елементи створеної доданої вартості, які включають розподілену амортизаційну вартість необоротних активів, доходи працівників, витрати на соціальні заходи, податкові платежі, чистий фінансовий результат.

Ключові слова: бухгалтерський облік, доходи, витрати, податки, амортизація, прибуток, комерційні активи, додана вартість.

ЛАПАКУЛИЧ М.Ю.

Концептуальные основы формирования экономического потенциала в системе бухгалтерского учета предприятия

Предметом исследования являются концептуальные основы формирования экономического потенциала в системе бухгалтерского учета предприятия.

Цель исследования. Определить, что разные части, свойства экономического потенциала предприятия объединяются в информационной системе учета в единое целое, полностью интегрируются в добавленной стоимости.

Методы исследования. В работе использованы диалектический метод научного познания, метод анализа и синтеза, сравнительный метод, метод обобщения данных.

Результаты работы. В статье приведена трактовка понятия «экономический потенциал». Доказано, что исходной базой формирования экономического потенциала предприятия являются элементы созданной добавленной стоимости.

Выводы. Результаты проведенного исследования стали следующие выводы: обоснован подход к идентификации содержания экономического потенциала через информационные ресурсы бухгалтерского учета как системного явления. Доказано, что исходной базой формирования экономического потенциала предприятия являются элементы созданной добавленной стоимости, включающие распределенную амортизационную стоимость необоротных активов, доходы работников, расходы на социальные мероприятия, налоговые платежи, чистый финансовый результат.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, доходы, расходы, налоги, амортизация, прибыль, коммерческие активы, добавленная стоимость.

LALAKULYCH M.Y.

Conceptual basis for the formation of economic potential in the accounting system of the enterprise

The subject of the study is the conceptual framework for the formation of economic potential in the accounting system of the enterprise.

The purpose of the study is to determine that the various parts, properties of the economic potential of the enterprise are combined in the information system of accounting into a single whole, fully integrated in the added value.

Research methods. In this work the dialectical method of scientific knowledge, the method of analysis and synthesis, the comparative method, the method of data generalization are used.

Results of work. The article deals with the interpretation of the concept of «economic potential». It is proved that the starting base for the formation of the economic potential of the enterprise is the elements of the created value added.

Conclusions. The results of the research became the following conclusions: the approach to the identification of the content of economic potential through the information resources of accounting as a systemic phenomenon is substantiated. It is proved that the starting basis for forming the economic potential of the enterprise is the elements of the created value added, which include the distributed depreciation value of non-current assets, employee income, social costs, tax payments, net financial result.

Keywords: accounting, income, expenses, taxes, depreciation, profit, commercial assets, value added.

Постановка проблеми. Теоретичні основи поняття «економічний потенціал підприємства» в контексті інформаційних ресурсів бухгалтерського обліку розглянуті недостатньо. Причина такого стану полягає в тому, що для економічного потенціалу характерні складність, багатоаспектність та відсутність концептуальних підходів до розрахунку. Як наслідок, у вітчизняній економічній літературі та законодавстві наявне безсистемне використання поняття «економічний потенціал» без подання його оцінки кількісним показником, який відображає відповідний факт вартісної характеристики ре-

зультату господарської діяльності в системі інформаційних ресурсів бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основою дослідження проблем бухгалтерського обліку, економічного потенціалу, доданої і ринкової вартості, стали праці вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: Л. Абалкіна, Ф. Бутинця, З. Гуцайлюка, І. Замули, Г. Кірейцева, В. Костюченка, Н. Малюги, М. Міллера, О. Пилипенка, В. Савчука, А. Турила та інших. Однак, відсутні наукові праці з комплексного дослідження проблем формування інформаційних ресурсів бухгалтерського обліку для потреб моніторингу

економічного потенціалу. Ця проблема лише частково розглядалася при розробці проблем економічного аналізу і контролю в рамках концепції вартісно-орієнтованого управління діяльністю підприємств і тому вона потребує подальших досліджень.

Мета статті – визначити, що різні частини, власності економічного потенціалу підприємства поєднуються в інформаційній системі обліку в єдине ціле, повністю інтегруються в доданій вартості.

Виклад основного матеріалу. Оскільки однією з основних цілей ринкової економіки є одержання прибутку, то будь-яка діяльність повинна бути сферою збільшення економічного потенціалу. З цієї позиції будь-який ринок є одночасно й ринком для вкладення ресурсів у формування економічного потенціалу. Академік Л.І. Абалкін визначає економічний потенціал як здібності економіки підприємства здійснювати виробничо-господарську діяльність, виробляти продукцію, товари, послуги, задовольняти потреби населення, суспільні потреби забезпечувати розвиток виробництва і споживання [11]. Підкреслюючи складний системний характер економічного потенціалу, Л.І. Абалкін визначає, що він притаманний підприємствам і уособлює здібності задовольняти потреби власників, персоналу, споживачів, суспільства та можливість підвищувати ефективність розвитку господарюючих систем.

Аналіз економічної літератури показав, що коло визначень економічного потенціалу дуже широке. Основна маса визначень економічного потенціалу ототожнюється з кількісними і якісними параметрами господарської діяльності. Економічний потенціал підприємства – це можливість, що залежать від потенціалу ресурсів і ефективності господарського механізму. Розрізняють два стани ресурсів: потенційний (здатність до створення об'єктів господарської діяльності) та функціональний (процес споживання ресурсів при створенні об'єктів господарської діяльності).

Складові економічного потенціалу розглядаються з наступних методологічних позицій: перша – створення об'єктів діяльності підприємства; друга – забезпечення процесу споживання створених об'єктів діяльності господарюючих систем; третя – створення системи відтворення і ефективного використання потенціалу ресурсів, які знаходяться безпосередньо на підприємстві.

В основу розвитку підприємства необхідно покласти рівень задоволення потреб суспільства через складові економічного потенціалу.

Таким чином, категорію «економічний потенціал» слід визначити як системне явище, що характеризує можливість підприємства виконувати свою суспільну місію із задоволення різноманітних потреб власників, персоналу, споживачів і держави, природа яких визначається об'єктами господарської діяльності.

Економічний потенціал у формі складових доданої вартості нерозривно пов'язаний з використанням окремих об'єктів ресурсів і залежить від їх величини, структури, продуктивності, режиму роботи, спеціалізації, технології, рівня управління. Додана вартість створюється як ефект діяльності господарюючих суб'єктів. З іншого боку, додана вартість – це інтегрований показник участі підприємства у формуванні доходів працівників, соціального забезпечення населення, бюджету держави, їх готовності до поновлення запасів активів та розширеної діяльності (приросту активів за рахунок власного капіталу). Елементами доданої вартості, що створюються в процесі поточної діяльності, є нарахована амортизація, доходи персоналу, чистий прибуток, податки, витрати на соціальні гарантії та створені комерційні активи в оцінці ділової репутації підприємства. Кожен з елементів утвореної доданої вартості по-різному та в різній мірі формує та накопичує економічний потенціал підприємства.

Сума амортизаційних відрахувань не накопичує потенціал, а лише постійно та безперервно оновлює його майнові елементи в процесі здійснення господарської діяльності, тобто забезпечує просте відтворення. Використання прискореної амортизації зумовлено її величезним впливом на інвестиційну діяльність і прискорення модернізації підприємства.

Наступним елементом доданої вартості є оплата праці (доход персоналу), частина якої споживається населенням і формує фонд споживання, інша ж частина інвестується в елементи потенціалу підприємства і особисті заощадження та формує фонд нагромадження. Саме фонд нагромадження і є частиною національного багатства, яка формується в цілому населенням країни через доходи підприємств.

Складовим елементом доданої вартості є податки. На основі використання коштів державного та місцевих бюджетів України, які формуються за рахунок податкових надходжень, сплачених підприємствами, фінансується не тільки бюджетна сфера, але і інші господарюючі системи. З державного бюджету формуються доходи працівникам бю-

джетної сфери, частину якої вони споживають, інша ж частина накопичується шляхом зворотного створення елементів національного багатства.

Додана вартість підприємства формується також за рахунок витрат на соціальні гарантії. Визначені кошти на соціальні гарантії використовуються на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, а також загальнообов'язкове державне страхування на випадок безробіття. В свою чергу, за рахунок отриманих пенсій, допомоги та інших платежів, населення України нагромаджує різного роду елементи національного багатства через інвестування підприємств і особисті заощадження, а іншу їх частину споживає через об'єкти діяльності підприємства.

Важливим елементом сформованої підприємством доданої вартості є чистий прибуток, який створюється на підприємстві в результаті здійснення господарської діяльності і є основою формування підприємством економічного потенціалу. За рахунок використання чистого прибутку підприємства провадять інвестиційну діяльність, яка є визначальною складовою при формуванні та накопиченні національного багатства на мікрорівні.

Основними факторами, які забезпечують прибуткову діяльність підприємства є економія затрат живої і уречевленої праці, підвищення техніко-технологічного рівня виробництва, удосконалення структури виробництва, організаційних систем управління, форм і методів організації діяльності, її планування та мотивації, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (послуг), використання ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій, постійне, систематичне залучення інвестицій та інновацій.

Щодо комерційних активів, то вони формуються в процесі реалізації чистих активів підприємства. За своїм складом комерційні активи можуть бути представлені наступними елементами: компетенція персоналу (рівень освіти, знань, навичок персоналу, досвід роботи персоналу, здоров'я персоналу, творчі здібності, компетентність та професіоналізм персоналу, моральні цінності персоналу, культура праці персоналу), організація господарської діяльності (бази даних, комунікаційні системи, організаційна структура, етика біз-

несу, культура організації, філософія управління, електронні мережі, система управління бізнесом), позиція на ринку (зв'язки з клієнтами, інформація про клієнтів, історія взаємовідносин з клієнтами, рівень виконання контрактних зобов'язань, торгова марка (бренд)). У цьому контексті важливу роль відіграє система управління людським, структурним і клієнтським капіталами.

Висновки

Таким чином, економічний потенціал, це комплексне поняття, що відображає результативність використаних ресурсів, з метою задоволення потреб власників, найманих працівників і держави через складові доданої вартості та ринкової ціни підприємства. Отже, не виникає сумнівів, що пріоритетним завданням господарюючої системи є моніторинг обліково-аналітичної інформації для оцінки зміни економічного потенціалу.

Дослідження економічного потенціалу повинно базуватися не на досягнутому рівні використання ресурсів, а на потенційних можливостях використання в повному обсязі резервів створення доданої вартості.

Список використаних джерел

1. Білик М. Д. Нові підходи до оцінки ефективності діяльності підприємств державного сектора економіки України в Україні // Формування ринкових відносин в Україні. 2006. № 5. С. 3–7.
2. Бойко Є. І., Вадимський Ф. А. Регіональні аспекти інвестиційного забезпечення розвитку промисловості // Економіка промисловості. 2001. №2. С. 94–97.
3. Вадимський Ф. А., Колодійчук А. В., Молнар О. С. Диверсифікація та кооперація розвитку сільських територій регіону // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2011. Вип. 33, Ч. 3. С. 125–129.
4. Вадимський Ф. А., Молнар О. С., Колодійчук А. В. Соціально-економічний механізм структурної трансформації регіональної господарської системи // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2008. Вип. 18.7. С. 254–258.
5. Вадимський Ф. А., Колодійчук А. В. Механізм регулювання інвестиційної діяльності в регіоні // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2010. Вип. 20.7. С. 138–143.
6. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Черторижський В. М. Фактори інноваційного розвитку промисловості // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2011. Вип. 21.11. С. 201–205.

7. Колодійчук А. В., Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інноваційного процесу // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.9. С. 191–196.

8. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: [навч. посіб.]. К.: КНЕУ, 2004. 316 с.

9. Чорна Н. П. Екологічне аграрне виробництво в Україні: проблеми та перспективи розвитку // Інноваційна економіка. 2012. №1(27). С. 116–119.

10. Чорний Р. С. Активізація розвитку сфери зайнятості як фактор формування трудового потенціалу у сільській місцевості // Агросвіт. 2013. №8. С. 38–41.

11. Экономическая энциклопедия / [ред. Л. И. Абалкин]; Институт экономики РАН. М.: Экономика, 1999. 1055 с.

References

1. Bilyk, M. D. (2006). Novi pidkhody do otsinky efektyvnosti diyal'nosti pidpryyemstv derzhavnoho sektora ekonomiky Ukrainy v Ukraini. In Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Formation of market relations in Ukraine]: Vol. 5 (pp. 3–7). [in Ukrainian].

2. Boyko, Ye. I., & Vazhynskyy, F. A. (2001). Rehional'ni aspekty investytsiynoho zabezpechennya rozvytku promyslovosti [Regional aspects of investment support for industrial development]. Ekonomika promyslovosti Economy of Industry, 2, 94–97. [in Ukrainian].

3. Vazhynskyy, F. A., Kolodiychuk, A. V., & Molnar, O. S. (2011). Dyversyfikatsiya ta kooperatsiya rozvytku sil's'kykh terytoriy rehionu [Diversification and co-operation of the development of rural areas of the region]. In Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Ekonomika [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economics]: Vol. 33 (3) (pp. 125–129). [in Ukrainian].

4. Vazhynskyy, F. A., Molnar, O. S., & Kolodiychuk, A. V. (2008). Sotsial'no-ekonomichnyy mekhanizm strukturnoy transformatsiyi rehional'noyi hospodars'koyi systemy [Socio-economic mechanism of structural transformation of a regional economic system]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 18.7 (pp. 254–258). [in Ukrainian].

5. Vazhynskyy, F. A., & Kolodiychuk, A. V. (2010). Mekhanizm rehulyuvannya investytsiynoi diyal'nosti v rehioni [Mechanism for regulation of investment activity in the region]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 20.7 (pp. 138–143). [in Ukrainian].

6. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., & Chertoryzhskyy, V. M. (2011). Faktory innovatsiynoho rozvytku

promyslovosti [Factors of innovation development of industry]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 21.11 (pp. 201–205). [in Ukrainian].

7. Kolodiychuk, A. V., Pisnyy V. M., & Semchuk Zh. V. (2009). Sutnist' innovatsiy, struktura ta osnovni etapy innovatsiynoho protsesu [The essence of innovation, the structure and the main stages of the innovation process]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.9 (pp. 191–196). [in Ukrainian].

8. Fedonin, O. S., Rypina, I. M., & Oleksyuk, O. I. (2004). Potentsial pidpryyemstva: formuvannya ta otsinka [Potential of the enterprise: formation and estimation]: Manual. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].

9. Chorna, N. P. (2012). Ekolohichne ahraryne vyrobnytstvo v Ukraini: problemy ta perspektyvy rozvytku [Environmental agrarian production in Ukraine: problems and prospects of development]. Innovatsiyna ekonomika – Innovative Economy, 1(27), 116–119. [in Ukrainian].

10. Chorny, R. S. (2013). Aktyvizatsiya rozvytku sfery zaynyatosti yak faktor formuvannya trudovoho potentsialu u sil's'kiy mistsevosti [Activation of the development of the sphere of employment as a factor for the formation of labor potential in rural areas]. Agrosvit – Agrosvit, 8, 38–41. [in Ukrainian].

11. Abalkin, L. I. (Ed.) (1999). Ekonomicheskaya entsiklopediya [Economic Encyclopedia]. Institute of Economics of Russian Academy of Sciences. Moscow: Economics. [in Russian].

Дані про автора

Лалакулич Марія Юрївна,

к.е.н., професор, Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Данные об авторе

Лалакулич Мария Юрьевна,

к.э.н., профессор, Ужгородский торговельно-экономический институт Киевского национального торговельно-экономического университета
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Data about the author

Mariya Lalakulych,

PhD, Professor of Uzhgorod Trade and Economic Institute of the Kyiv National Trade and Economic University
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua